מחלוקת בשל מכבדות. פ״ה כולה שמעתא בגמלשו ביו״ט ודווקא בשל מכבדות דאיכא נמי מחובבות גזרו רבנן שמא יעלה ויתלוש ויקשה נהי דלא גזרו בני יריחו בשל מכבדות שמא יעלה ויתלוש מיפוק ליה שמשמש במחובר דאטו ליה להו דתנן (בילה דף ו:) אין עולין באילן וכו׳ ובין הכיפין נמי אמאי ד״ה מותר הא קמשמשי באילן כדאמר בכילה (שבת דף מה.) אין מניחין נר על גבי דקל שמא ישמשו באילן בשעת נטילתה[א] וכן משמע בעירובין (דף ק.) ובכמה דוכתי ועוד דלא גרע בין הכיפין מבילה בגילה (דף ג.) משום פירות הנושרין[ב] וליכא לאוקמא בפחות מג׳ טפחים דמותר להשמשו דמ״מ ה״ל לפלוגי בבין הכיפין בין פחות מג׳ טפחים לאיתר ונראה לר״י דשמעתא איירי בתלוש מעי״ט במכבדות ובכיפים ומונחים שם בין השמשות וקאמר מחלוקת בשל מכבדות דרבנן אפילו נפלו לארץ בי״ט כיון דמכבדות איכא נמי מחובבים גזרינן שמא יעלה ויתלוש כיון דבין השמשות היו על האילן אע״פ שהן תלוש ובני יריחו לא גזרו כיון דתלוש מעי״ט אבל בשל בין הכיפין הואיל ולא היו שם מחובבים ליכא למיגזר אטו שמא יעלה ויתלוש ממקום אחר נשרו והשתא א״ש דלא דמי לבילה דהתם שנולד בי״ט גזרינן והכא בגמלשו מעי״ט וקנא תימה איך יכירו בין אותם שנשרו אתמול לאותם שנשרו היום ונשר מן הכיפין לנשר מן המכבדות ופריך והא מוקמה ניגהו כיון דהיו בין השמשות על האילן ולא היו ראויות ליגמל אלא שמשמש באילן ובירושלמי דס״פ פריך במה אנן קיימין אי בנשרו מעי״ט ד״ה מותרים ואי בי״ט ד״ה אסורים אלא במה קיימין בסתם פי׳ דבסתם לא שייך למיגזר שמא יעלה ויתלוש אלא דוקא בנשרו ואלא בי״ט [ב]והיכא דנשרו ואלא בי״ט אפילו בשל בין הכיפין אסור ופריך והא מוקמת ניהו פי׳ ספק מוקמת ניהו[ג] אבל מ״מ קשה דמיפוק ליה שמשמש במחובר:

דתנן רבי יהודה אומר אם לא היתה נבילה מע״ש. תימה הא אתם לא הוי מוכן לאדם דאסור לשחטה בשבת[ד] ומפרש ה״ר יוסף דממשנה תמיה דייק דלא ה״ל למיתני לפי שאינה מן המוכן כיון דכבר תנא איסורא[ה] אלא אפילו היה מוכן מקלה מחמת איסור לא הוי מוכן לכלבים ור״י מפרש מוכן לאדם היינו שעומדת לאכילת אדם ואע״ג דאין ראויה לאדם לאותה שבת היינו מחמת איסור ולא מחמת הקלאה אלא היה רוצה שיהנה בה אדם[ו] ולא אמרינן עמידתה לאדם כעמידתה לכלבים שאלו היתה עומדת לכלבים כמו שעומדת לאדם היתה מותרת בשנתנבלה בשבת דלגבי כלבים ליכא מוקצה מחמת איסור כי יש דברים שראוים ליתן לכלבים חיים כגון עופות וכיולא בהן ולא אמר דהוי מוכן לכלבים אע״ג דלבסוף הוי מוכן לכלבים אלא אדרבה לפי שסתמא עומד לאדם מקצי ליה מכלבים ה״נ[ז] מוכן לעורבים לא הוי מוכן לאדם אע״ג דלבסוף הוי מוכן לאדם: **מוכן לעורבים.** אפילו אי לא שרי הכא אלא למי שיש לו עורבים איצטריך ברישא (דף ג.) למיסר פירות הנושרין מטעם גזירה שמא יעלה ויתלוש[ח] דלא מצי למימר התם איסורא משום מוקצה שהרי מעמיד שם המשנה בתרגולת העומדת לאכילה א״כ איסור מוקצה לא שייך בה למיגזר אי לאו משום גזרה שמא יעלה ויתלוש:

בלל אמרו בפיאה כו׳. נראה לרבינו תם דמדאלוייתא לא מיחייב בפאה אלא זית וכרם ושדה דכתיבי בהדיא בקרא ואחריני תקנתא דרבנן וגיהו ושאין מכניסו לקיום לא לגו לתקן פיאה לאינו דבר חשוב ותאינה וכל דומי לה אף על גב דחשיב איכא בטול עניים לפי שאין לקיטתן כאחד והפסד יתר על הריוח[ט] וכמיהין ופטריות הואיל ואין במינו חיובא שאין גדל בקרקע לא תקנו והא דדרים בתורת כהנים יכול שאני מרבה קישואין ולוענין שיהיו חייבין בפיאה תלמוד לומר ובקוצרכם את קציר ארצכם מה קציר שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ אף כל כו׳ יצאו ירקות כו׳ אסמכתא בעלמא היא כמו שדורש שם מקרא מעשר ירק אף על גב דהוי דרבנן: אלא

מאן שמעת ליה דאמר מיחו ולא מיחו רבי יהודה וקתני קוצרין ברצון חכמים וליטעמיך הני ארבעה הוה אלא סמי מיכן קצירה: ומתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה אמרו אבותינו לא הקדישו אלא קורות ואנו נתיר גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה ובגידולין הבאין לאחר מכאן עסקינן וסברי לה כמ״ד אין מעילה בגידולין ורבנן סברי נהי דמעילה ליכא איסורא מיהא איכא: ופורצין פרצות: אמר עולא א״ר שמעון בן לקיש מחלוקת בשל מכבדות דרבנן סברי גזרינן שמא יעלה ויתלוש ואנשי יריחו סברי לא גזרינן שמא יעלה ויתלוש אבל בשל בין הכיפין דברי הכל מותר א״ל[ו] רבא והא מוקצות נינהו וכי תימא הואיל דחזי לעורבין השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים[ז] דתנן ר׳ יהודה אומר אם לא היתה נבילה מע״ש אסורה לפי שאינה מן המוכן מוכן לעורבים הוי מוכן לאדם א״ל[ח] אין מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דכל מידי דחזי לאיניש לא מקצה ליה מדעתיה מוכן לעורבים הוי מוכן לאדם כל מידי דחזי לאיניש דעתיה עלויה כי אתא רבין א״ר שמעון בן לקיש מחלוקת בשל בין כיפין דרבנן סברי מוכן לעורבים לא הוי מוכן לאדם ואנשי יריחו סברי מוכן לעורבים הוי מוכן לאדם אבל בשל מכבדות דברי הכל אסור גזרינן שמא יעלה ויתלוש: ונותנין פיאה לירק: ולית להו לאנשי יריחו הא[ט]דתנן[י] כלל אמרו בפיאה כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ ולקיטתו כאחת ומכניסו לקיום חייב בפיאה כל שהוא אוכל פרט לספיחי סטים וקוצה ונשמר פרט להפקר וגידולו מן הארץ פרט לכמהין ופטריות ולקיטתן כאחת פרט לתאנים ומכניסו לקיום פרט לירק א״ר יהודה אמר רב הכא בראשי לפתות עסקינן ומכניסו לקיום ע״י דבר אחר קמיפלגי מר סבר מכניסו לקיום ע״י דבר אחר שמיה קיום ומר סבר לא שמיה קיום: ת״ר בראשונה היו נותנין פיאה ללפת ולכרוב ר׳ יוסי אומר אף לקפלוט ותני׳ אידך[כ] היו נותנין פיאה ללפת ולקפלוט ר״ש אומר אף לכרוב נימא

מאן שמעת ליה. דנקט לישנא דמיחו ולא מיחו ר׳ יהודה היא דשמעת ליה לעיל [ע״ב]: **וליטעמיך.** דסבירא לך הא דלעיל דקתני אלו ואלו שלא בטלון חכמים כו׳ ממרלתא היא דקא רמית אחריתי עליה ליפרכיה מיהו הכא דקתני על שלשה לא מיחו וקא חשיב ארבעה מרכיבין וכוכיין וקוליין וגודשין: **וגידולין** גרסינן: **כמאן דאמר אין מעילה בגידולין.** במסכת מעילה (דף יג.): **מחלוקת.** דאנשי יריחו ורבנן: **בשל מכבדות.** כפות תמרים הן בראש הדקל וכפופות[ב] זו אצל זו כעין כלי וכשהתמרים נושרין מקבלות אותן וכיון דגבוה וצריך לעלות על הדקל לנוטלן חיישינן שמא יתלוש מן המחוברות דהוי אב מלאכה: **בשל בין הכיפים.** למטה מנופיהן נופות התחתונים וליכא למיחש לתלישה דאין כאן מחוברות: **והא מוקצות נינהו.** שמערב שבת בין השמשות היו מחוברות ומאלו מוקצות מחמת איסור תלישה ומוקצה בין השמשות מוקצה לכל היום: **וכי תימא הואיל וחזו.** במחובר לעורבים שיש לו הגבלות בתוך ביתו לגדולה ומותר להעמידם עליהן לאוכלם: נבילה שנתנבלה בשבת היתה עומדת בין השמשות לאדם ולא חשיב לה מוכן לגבי כלבים: **ונשמר.** שאינו מופקר ומקפידין עליו לשומרו: **ומכניסו לקיום.** שמתקיים ימים רבים: **ספיחי סטים וקוצה.** קשין לאכילה אבל סטים וקוצה שאינם ספיחים חזו לאכילה. סטים מוריק״א קרו״ג. קוצה ווישר״ל: תאינה אינה מתבשלת כאחת אלא זו גמורה היום ואחרת יולאה בלילה כל ימות הקיץ: **ראשי לפתות.** עלי הלפת מכניסין אותן לקיום על ידי האימהות: **לפת.** לעלין דבאימהות כולי עלמא מודו דהא מתקיימין: הכי

מאן שמעת ליה דאמר מיחו ולא מיחו רבי יהודה וקתני קוצרין ברצון חכמים וליטעמיך הני ארבעה הוה אלא סמי מיכן קצירה: ומתירין גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה אמרו אבותינו לא הקדישו אלא קורות ואנו נתיר גמזיות של הקדש של חרוב ושל שקמה ובגידולין הבאין לאחר מכאן עסקינן וסברי לה כמ״ד אין מעילה בגידולין ורבנן סברי נהי דמעילה ליכא איסורא מיהא איכא: ופורצין פרצות: אמר עולא א״ר שמעון בן לקיש מחלוקת בשל מכבדות דרבנן סברי גזרינן שמא יעלה ויתלוש ואנשי יריחו סברי לא גזרינן שמא יעלה ויתלוש אבל בשל בין הכיפין דברי הכל מותר א״ל[ו] רבא והא מוקצות נינהו וכי תימא הואיל דחזי לעורבין השתא מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים[ז] דתנן ר׳ יהודה אומר אם לא היתה נבילה מע״ש אסורה לפי שאינה מן המוכן מוכן לעורבים הוי מוכן לאדם א״ל[ח] אין מוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים דכל מידי דחזי לאיניש לא מקצה ליה מדעתיה מוכן לעורבים הוי מוכן לאדם כל מידי דחזי לאיניש דעתיה עלויה כי אתא רבין א״ר שמעון בן לקיש מחלוקת בשל בין כיפין דרבנן סברי מוכן לעורבים לא הוי מוכן לאדם ואנשי יריחו סברי מוכן לעורבים הוי מוכן לאדם אבל בשל מכבדות דברי הכל אסור גזרינן שמא יעלה ויתלוש: ונותנין פיאה לירק: ולית להו לאנשי יריחו הא[ט]דתנן[י] כלל אמרו בפיאה כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ ולקיטתו כאחת ומכניסו לקיום חייב בפיאה כל שהוא אוכל פרט לספיחי סטים וקוצה ונשמר פרט להפקר וגידולו מן הארץ פרט לכמהין ופטריות ולקיטתן כאחת פרט לתאנים ומכניסו לקיום פרט לירק א״ר יהודה אמר רב הכא בראשי לפתות עסקינן ומכניסו לקיום ע״י דבר אחר קמיפלגי מר סבר מכניסו לקיום ע״י דבר אחר שמיה קיום ומר סבר לא שמיה קיום: ת״ר בראשונה היו נותנין פיאה ללפת ולכרוב ר׳ יוסי אומר אף לקפלוט ותני׳ אידך[כ] היו נותנין פיאה ללפת ולקפלוט ר״ש אומר אף לכרוב נימא

עין משפט נר מצוה

נד א מיי׳ פ״ג מהל׳ מתנות עניים הלכה ח ג:

מוסף תוספות

א. אלמא דאיסור דשמתמש באילן שייך נמי בנטילה. תוס׳ ר״פ. ב. אבל אם ודאי נשרו מערב יו״ט אפי׳ בשל מכבדות שרי. תוס׳ שלמן. ג. דנהי דבספק נשרו וכו׳ לא שייך למגזר שמא יעלה ויתלוש מיהו משום דספק מוקצות נינהו יש לאוסרם ולפי״ז לא קשיא מידי מביצה. שם. ד. והיכא מוכח מהכא דמוכן לאדם לא הוי מוכן לכלבים. תוספות פלה ו: ה. והייתי יודע דאסורה משום מוקצה. שם. ומיי״ש בתמימות. ו. שלא הקצה בעלים דעתו ממנה מאכילת אדם. תוס׳ שלמן. ז. הוה לן למימר. שם. ח. ולא משום מוקצה. שם. ט. כי הענים שהיו מצפים ליטול מהם פאה היו מפסידים יותר במקום אחר. תוס׳ הרא״ש.

רבינו חננאל

מתיירין גזאזיות של הקדש פירוש הן נצרים הסרם משרשי אילנות והן קשקושי אילנות וענפיהן, והיו אנשי יריחו אומרים אבותינו לא הקדישו אלא הקורות, מפני שהיו בעלי בתים נוטלין אותן בזרוע קורות הקדישו גדולין לא הקדישו, והיו מתירין הגזאות, ומיחו בידם חכמים ואמרו, נהי דמעילה בגידולין ליכא איסורא מיהא איכא, רבנן לטעמיהו דפליגי עליה דר׳ יוסי במעילה פ״ד, ואמרי הקדיש אילן ואח״כ נשא פירות, שדה ואח״כ נתמלאת עשבים, מועלין בהן ואין מועלין במה שבתוכן. ואוכלין מתחת הנשרים. פירוש מן הפירות הנובלות מן האילן, ומיחו בידם חכמים, ואסיקנא כלישנא בתרא, מחלוקת בשל בין הכיפין, ואנשי יריחו סברי מוכן לעורבים הוה מוכן לאדם, ורבנן סברי מוכן לעורבים לא הוה מוכן לאדם, אבל התמרים של מכבדות שהן מחוברין, אם נשרו דברי הכל אסורין, מאי טעמא הרואה כי מחוברין היו ונפלו בשבת ויאמרו מותרין הן ויעלה ויתלוש. ונותנין פאה לירק. ואקשינן והתנן כלל אמרו בפיאה כל שהוא אוכל ונשמר וכו׳, ואמרינן בסיפא ומכניסו לקיום חייב בפיאה, ותאני עלה הירק אע״פ שלקיטתו כאחת אין מכניסו לקיום. ושני רב יהודה משמא דרב, האי ירק דקתני במתני׳ ראשי לפתות הן דמכניסין לקיום ע״י דבר אחר בכבישה [נ״א: כלומר כבישה] כדרך כל הכבושין, אנשי יריחו סברי כי האי גוונא מכניסו לקיום, ורבנן סברי לא. ת״ר נותנין פיאה ללפת ולכרוב, רבי יוסי אומר אף לקפלוט, ותניא אידך נותנין פיאה ללפת ולקפלוט, רבי שמעון אומר אף לכרוב.

מסורת הש״ס

א) מוקן יח. שבת קנו: בילה ו: כז.; ב) [בילה שם], ג) שבת קח. נדה נ. פיאה פ״ח [מ״ד], ד) [תוספתא פ״ג הי״ז], ה) בסי״א: ותכופות, ו) מהכרס״ל מהסדר הדפיס הך וליכא לאוקמא בתחלה עד ליותר ותמ״כ ועוד דלא גרע כו׳ עד פירות הנושרין ותמ״כ ונראה לר״י.

הגהות הב״ח

(א) גמרא ל״ל רבה והא מוקצות ניהו:

לעזי רש״י

מודריק״א קרו״ג [קר״ר]. חרייע. ווישר״א [וישד״א]. איסטים, פסקל (צמח שמשורשו מפיקים צבע).

מוסף רש״י

לפי שאינה מן המוכן. אתמול כשקדש היום לא היתה עומדת למאכל כלבים (חולין יד:). מוכן לאדם. לא הוי מוכן לכלבים. למאן דאית ליה מוקצה, דהא נתנבלה בשבת לר׳ יהודה אתמול בין השמשות היתה עומדת לאדם, וקא חשיב ליה מוקצה בהא לגבי כלבים (בצה ה:). כלל אמרו בפיאה. כתיב (ויקרא יט) וכקוצרכם את קציר וגו׳ דומיא דקציר דמכניסו לקיום ואיכא כל המי (נדה ג. וכעי״ז שבת סח.). ומכניסו לקיום. שאדם יטול לאוכלו (נדה שם). פרט לספיחי סטים וקוצה. דאין אוכל אלא מן צבע (שם) שעומדים לצבע, לסתי נקט ספיחים דאין דרך לזרקטן בשנה שורעים אלא לסוף ד׳ וה׳ שנים שהשרשין מתפשטין בארץ ומשמיטין ופורק הני ולא נקט שאר מינים שאינן דאויין לאכילה, משום דאיידי דגבי שביעית תני להו דיש להן שביעית נקט הכא דספיחה ומעשר ליתנהו. לשון רבינו הלוי (שבת שם) ולא ידענא אמאי נקט ספיחים וכמדומה לי שהראשונים לאויים לאכילה (נדה שם) סטים, ווישד״ל. קוצה, וורע״ל (שבת שם) אל: סטים, קרו״ג: קוצה, גויטר״ל (נדה שם). פרט לירק. כגון לפת וקפלוטות (שבת שם).

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מסורת הש"ס

הכי גרסינן נימא תלתא תנאי הוו לא תרי תנאי הוו תנא קמא דרבי יוסי היינו ר' שמעון ותנא קמא דרבי שמעון היינו רבי יוסי ומאי אף אקמייתא: נימא תלתא תנאי הוו. תנא קמא דר' יוסי ללפת ולכרוב ולא לקפלוט ותנא קמא דרבי שמעון ללפת ולקפלוט ולא לכרוב ורבי יוסי ורבי שמעון כי הדדי סבירא להו דללפת ולכרוב ולקפלוט: **לא.** ת"ק דר' שמעון הוא ר' יוסי ות"ק דר' יוסי הוא ר' שמעון ומאי אף דקאמרי תרוייהו אקמייתא דתנא קמא דידהו קיימי דהיינו אלפת דקאמר תנא קמא דרבי יוסי ללפת ולכרוב וקאמר ליה רבי יוסי אף לקפלוט כמו ללפת אבל לכרוב לא ותנא קמא דרבי שמעון נמי הכי קאמר ללפת ולקפלוט כרבי יוסי וקאמר ליה רבי שמעון אף לכרוב כמו ללפת אבל לקפלוט לא דהיינו כתנא קמא דר' יוסי: **כן בוהיין.** שם אביו בוהיין: **כפליים במעושר** גרסי'. אי אתן לכם כפליים שיש לכם עכשיו פיאה אתן לכם חולין ממוקצין ומעושרין: **אין נותנין פיאה לירק.** משום דמפקע ליה ממעשר דכתיב (דברים יד) ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך מי שאין לו נחלה עמך חייב לעשר יצא פיאה שיש לו נחלה עמך דהפקר ניתנו וכן בשביעית דהפקר פטור ממעשר דכתיב (שמות כג) ואכלו אביוני עמך ויתרם תאכל חית השדה מה חיה אוכלת ופטורה ממעשר אף אביוניה פטורין מן המעשר: **למה ליה למימר להן לא מפני כו'.** הא קא יהיב להן כפליים ומיחזא חזו דלא עין לרה היא: **דלא נימרו דחויי מדחי לן.** ולא יתן לנו כלום דמה לו ליטול זו וליתן פי שניים לפיכך הולך לפרש להן טעמא של דבר: **עורות קדשים.** עור עולה וחטאות ואשמות וקרבנות ליבור שמתאלקין עורות קדשי הקדשים לכהנים כדכתיב (ויקרא ז) עור העולה אשר הקריב ויליפין בזבחים (דף קג:) מעולה כל עורות קדשי קדשים: **ונערב.** שכל יום היו מחלקין אותן לאנשי בית אב שעבדו היום שהמשמר היה חלוק לשנים בתי אבות לשנה ימים ומה שהגיע ליומן הן מרובה הן מועט הוא נוטל אע"פ שיש יום שמרבים היתרים להביא ביום זה מחבירו: **בעלי זרועות.** שהיו בכהנים חזקים מחבריהם: **נערב שבת.** דכולי משמרה תיהוי התם ולא יניחו לבעלי זרועות ליטול בזרוע: **גדולי הכוהנים.** שהן: **עמדו בעליה.** כל כהני משמרות יחד והקדישום לבדק הבית: **בהר הבית.** רחבה פנויה חוץ לעזרה ויש שם מעלות דלאמרינן בפ"ק דיומא (דף טז.): **דלש.** דופי: **קורות.** מחוברין. עוביו של אילן קרי קורה: **כייחוס.** כהן גדול היה וכן כולן [והיו להן עבדים אמסנין וחובטין את העם]: **אלגן.** מקלותיהן כמו לא באלה ולא ברומח במסכת שבת (דף סג.): **לחישתן.** יועצי רע: **קולמוסין.** שהיו כותבין איגרות לרעה: **אמרכלים.** אמר כולו. על פיו נתתך כל צורך הקדש: **שטימאו.** דכתיב (שמואל ב ג) אשר ישכבון את הנשים: **כריך ידיה בשירא.** ותליצה פוסלת בקדשים דבעינן ולקח הכהן [ב] שיקח בעצמו) ועוד דגזיון הוא: **ישמעאל בן פיאלי.** כשר היה אבל אנשי ביתו היו בעלי זרועות: **שנא מאוס עגלון.** שהיה מגדל בביתו כהנים הרבה: **מאי סלקא ביה.** מה גמול נשתלם: **מלכא ומלכתא.** מלכי בית חשמונאי: **גדיא יאי.** גדי טוב למאכל יותר מן הכבש:

אלא מפני שאמרו חכמים אין פיאה לירק. ואם תאמר מכל מקום ליפטר ממעשר מפני שהפקירם והפקר פטור ממעשר וי"ל כב"ה דאמרי במס' פאה [פ"ו מ"ח] אינו הפקר עד שיופקר לעניים ולעשירים כשמיטה וילפינן (בירושלמי) משמיטה דכתיב תשמטנה ונטשתה מה ת"ל ונטשתה יש לך נטישה אחרת שהיא כזו ומה היא זו הפקר לעניים ולעשירים א"נ אפילו בית שמאי דילפי מפיאה וסברי דהפקר לעניים הפקר [ג] (הכא מחייבי משום דהפקר בטעות הוה) וטעמא מפרש התם דכתיב בפיאה לעני ולגר תעזוב אותם יש לך עזיבה אחרת שהיא כזו ומה היא זו לעניים ולא לעשירים ומיהו בפיאה גופיה כולי עלמא מודו דפטורה כדדרשינן בספרי ובא הלוי כי אין לו חלק ונחלה עמך יצא זה שיש לו לוי חלק בהן שאם הוא לוי עני נוטל פיאה: **דכריך ידיה בשירא.** פירש בקונטרס ותליצה פוסלת בקדשים דכתיב ולקח הכהן בעינן שתהא לקיחה בעצמו של כהן ואם הא גבי לוגב לא אמרינן הכי בפרק לוגב הגזול (סוכה דף נז.) גבי לא ליתקוט אינש לוגבא בסודרא רבא אמר לקיחה על ידי ד"א שמה לקיחה ותירץ ר"י דהתם מיירי באותו הלוגב על ידי סודר כעין לבא כגון שכרך הלוגב בסודר ואותו בסודר שהסודר מסייעו להחזיק וכי האי גוונא לא הויא תליצה[א] וכן משמע בהשיא שמעתא דבהכי מיירי דהא קאמר התם לא ליהדוק אינש לוגבא בהושענא דילמא נתרי טרפי והוי כתליצה רבא אמר מין במינו אינו חוצץ משמע דבשאינו מינו חוצץ והיינו משום דהשיא הוי כעין דשמעתין דכריך ידיה בשירא: דכי האי גוונא שייכא תליצה[ב]:

הדרן עלך מקום שנהגו

ג) [בתוספתא דמנחות פי"ג ה"ד וחגיגה פי"א ה"ז], ד) [בערוך ערך לוגם פי' דופין], ד) [גם בתוספתא], ה) [פי' שהיו רגילין עדוך ערך לחש], ו) כריתות כח. [וע"ש], ז) פי' לו ולאנשי ביתו כי היו לו בני בית לגרוב, ח) מ"א רש"ל, ט) [ויקרא יד], י) [יומא סא:], כ) מ"ש פה ושיך בסמוך אחר מלות ולא לעשיריס ונכון, ל) [וע' תוס' יומא נח. ד"ה מין ותוס' זבחים כד. ד"ה הואיל ותוס' מוכה לז. ד"ה כיון],

מוסף רש"י

דהוה כריך ידיה בשירא. כדי שלא יגלגל ידו בבשר וכדם (כריתות כח:). בקינוח סעודה. לאחר אכילתו (שם).

מוסף תוספות

א. דחשיב הסדר כמו גוף הלולב. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

נה א מיי' פ"ה מהלכות מעשה קרבנות הל"כ:

רבינו חננאל

ראוקימנא לה לר' יוסי ולר' שמעון, ומאי אף דקתני הא והא אלפת, והכי קתני נותנין ללפת ולכרוב, ר' יוסי אומר ואף לקפלוט, ר' יוסי הוא התנא קמא דפליג על ר' שמעון. ותניא אידך נותנין פאה ללפת ולקפלוט, ר' שמעון אומר ללפת ואף לכרוב, ר"ש הוא התנא קמא דר' יוסי, נמצא תנא קמא דר' יוסי ר' שמעון, ות"ק דר"ש רבי יוסי, ואמאי דקתני ת"ק ראשון, מוסיף עליה בר פלוגתיה אף כך וכו'. בן ג) נבי היין נותן פיאה לירק, בא אביו ומצאן לעניים טענין ועומדין בפתח הגנה, אמר להם בני השליכו מעליכם ואני נותן לכם כפלים מעשר עני, לא מפני שעיני צרה, אלא מפני שאמרו חכמים אין נותנין פיאה לירק. ת"ר בראשונה היו מניחין עורות קדשים בלשכת בית הפרוה ולערב היו חולקין אותן, והיו בעלי זרועות נוטלין אותן בזרוע, הקדישום בעליהם לשמים כו', עד כדי שיהיו עולי רגלים רואין שמלאכתן נאה בלי דלם. תניא קורות שקמה היו ביריחו, והיו בעלי זרועות נוטלין אותן בזרוע, עמדו בעליהן והקדישום לשמים. עליהם רעל כיוצא בהן אמרו אוי לי מבית חנן אוי לי מלחישתן שהיו רכילין, אוי לי מבית ביתום אוי לי מאלתן שהיו בעלי זרוע, אוי לי מבית קתרוס, אוי לי מקולמוסן שהיו חוקקין חוקקי און, אוי לי מבית ישמעאל בן פיאבי, הוא היה טוב ובני ביתו היו בעלי אגרופין, והם כהנים גדולים ובניהם גזברין, וחתניהן אמרכלין ועבדיהם חובטין העם במקל. ת"ר ארבע צווחות צוחה עזרה, שתים בכניסה ושתים ביציאה, ראשונה צוחה צאו מכאן בני עלי, שטמאו היכל ה'. ועוד צוחה, צא מכאן ישששכר איש כפר בדקאי שמכבד עצמו, דכריך ידיה בשיראי ועביד עבודה, ונמצא מבזה קדשי שמים ליגע בהן בידו. ועוד צוחה שאו שערים ראשיכם ויכנס יוחנן בן נרבי תלמיד פצאי ומילא כרסו מקדשי שמים. ועוד צוחה עזרה שאו שערים ראשיכם ויכנס שמעון בן פיאבי תלמידו של פנחס ישמש בכהונה גדולה. הדרן עלך פרק מקום שנהגו

ג) תוי' ל"ל בן מביא יין וכ"ה בירושלמי כאן אי אפי' גוזם בירושלמי כן נבי היין כאן.

וכתוספתא הגי' מעשה בבן נבו ועי' במלאה הפנים כאן.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אחוי בידיה אי גדיא יאי יסק לתמידא אמר מלכא הואיל ולא הוי ליה אימתא דמלכותא ניפסקו לימיניה יהב שוחד ופסקיה לשמאליה שמע מלכא ופסקיה לימיניה אמר רב יוסף [9]בריך רחמנא דאשקליה ליששכר איש כפר ברקאי [6]למיטרפסיה מיניה בהאי עלמא אמר רב אשי יששכר איש כפר ברקאי לא תנא מתניתין [3]דתנן ר"ש אומר כבשים קודמים לעזים בכל מקום יכול מפני שמובחרין במינן ת"ל [1]אם כבש יביא קרבנו מלמד ששניהן שקולין כאחד רבינא אמר אפילו מקרא נמי לא קרא דכתיב [2]אם כבש [3]אם עז אי בעי כבש לייתיה אי בעי עז לייתיה:

אם כבש יביא וגו': **אם לבש אם עז.** [3] גבי שלמים מדלא הרשה לך הכתוב רמז מובחר בזה מזה שמעת מינה ששניהן שוין:

הדרן עלך מקום שנהגו וסליקא לה פסח ראשון

סדר והלכות קרבן פסח ראשון בקצרה

מצות עשה לשחוט קרבן פסח בי"ד בניסן אחר חצות בכ"מ בעזרה. ואיש ואשה חייבין במצוה זו[1]. ובא מן הכבשים או מן העזים זכר בן שנה. ומי שביטלה במזיד והוא טהור ובדרך רחוקה לא היה חייב כרת[2]: ולא יהיה בזית חמץ בבית שוס ר' מהמתעסקים ואם היה חמץ ברשות אחד מהם לוקה והפסח כשרי[3]. לכתחילה צריך לשחוט אותו אחר התמיד של בין הערבי' והקטרת והטבת נרות[4] [א] ובזמן נשחט התמיד בז' ומתלה ונקרב בח' ומתלה[ב] ובשבת נשחט בו' ומתלה ונקרב בז' ומתלה והפסח אחריו[5]. הפטורין מקרבן רלייה פטורין מפסח[6] (תוס' פסחים דף ג':) ומצוה לכתחילה לחלק כל העם שעשו הפסחים לג' כתות בעזרה וכל כת לא פחות מל' בני אדם. נכנסה כת ראשונה עד שנתמלאה העזרה ונועלין הדלתות ושותטין ואם נמלא בעל מום או טריפה שותטין אחר אפי' בשבת אפי' מאה עד שיכשיר ר' או עד שתתאחר וידחה לפסח שני שהרי אנוס הוא[ג]. ויהא ר' ממרס בדמו שלא יקרוש עד שיזרוק[ד] דם התמיד. והלויס קולחו את ההלל בשיר כל זמן שחיטה והקרבה ואם גמרו ההלל ועדיין לא שלמו הכת מלהקריב שוניס ואם שנו ולא שלמו מלהקריב משלשין ומעולם לא שלשו. ועל כל קריאה וקריאה מוקעין ג' תקיעות בחלוצרות תקיעה תרועה תקיעה [ועל כל פסח היו ט' תקיעות ומנין הקריאה והתקיעות מפורש בסוכה נד. ובתוס' ד"ה שייר] והכהנים עומדים שורות שורות ובידיהם מזרקי כסף ומזרקי זהב שורה שכולה כסף ושורה שכולה זהב והב ולא היו מעורבין ומשם נוי. ולא היו למזרק שוליים כדי שלא ימיחום ויקרוש הדם. שחט השוחט וקיבל הכהן ונותנו לחבירו וחבירו לחבירו עד שיגיע הדם אצל הכהן הקרוב למזבח ושופכו שפיכה אחת כנגד היסוד. חזר וקיבל ממזרק ר' מלא ואח"כ החזיר הריקן. ואח"כ תולין הבעלים הפסח במסמרות של ברזל שהיו קבועין בכתלים ובעמודין ומי שלא מצא מקום לתלות לקח ממקלות דקים וחלקים שהיו שם והניחו על כתיפו ועל כתף חבירו ותולה ומפשיט. ומפשיטין את כולו וקורעו וממחה את קרביו עד שמסיר מהן הצואה והפרש ומוציא האימורין והם החלב שעל הקרב ויותרת הכבד וד' כליות והחלב שעליהן והחליה לעומת העצה ונותנם בכלי שרת ומולחן ומקטירן הכהן ע"ג מזבח כל פסח בפני עצמו. ואסור להניח האימורין לידי נותר. נטמא הבשר ונודע לו קודם זריקה אע"פ שאימורין טהורין לא יזרוק הדם ואם זרק לא הורלה ואם נודע לו אחר הזריקה הורלה. נטמאו האימורין והבשר קיים זורק הדם והבשר נאכל לערב. נטמאו הבעלים כל התצורה אחר שנשחט לא יזרוק ואם זרק לא הורלה וחייבין בפסח שני: כל שפסולו בגופו ישרף מיד. בדם או בבעלים תעובר צורתו ואח"כ ישרף (מיד). שלמו מלהקריב פותחין לתלות העזרה ויוצאת כת ראשונה ונכנסה כת שניה יצאה שניה נכנסה שלישית כמעשה ראשונה כך מעשה שניה ושלישית. שלמה כת ג' ויצאת רוחצים העזרה אפילו בשבת. חל י"ד בשבת מעשהו כמעשהו בחול לפי שקבוע לו זמן וא"א לעשותו קודם השבת אבל מה שהיה אפשר לעשות קודם השבת כגון הבאתו מחוץ לתחום וחמיצת יבלתו בכלי אם היבלת לח וכדומה אסור או מה שאפשר לעשות אחר השבת כגון הדחת קרביו וצלייתו וכדומה[ה] אינו דוחה שבת. שמא ולא הביא הסכין בע"ש אם לא הקדישו עדיין יניחנו בין קרני הכבש או בצמרו ומכישו עד שמביאו לעזרה ומקדישו שם ואחיל וקבוע לו זמן. ובשבת לבד רשאין להקטיר האימורין כל הלילה לפי שחלבי שבת קרבין בי"ט: שלמו מלהקריב בחול בעל הזבח וטול פסחו עם העור ומביאו לביתו בירושלים ובשבת לא היו רשאין להוליך פסחיהן לבתיהן אלא כת א' יוצאין בפסחיהן ויושבין בהר הבית וכת ב' יושבת בחיל וכת

ג' עומדין במקומן בעזרה ושוחים הכל עד מ"ש:

ואחר שבא לביתו [7]צלאו ומילד אלאו טוטל אותו כולו שלא יחסר אבר ממנו ותוחבו

מתוך פיו עד בית נקבותו בשפוד של עץ רמון ותולהו לתוך התנור שלא יגע בחרסית התנור והאש למטה וכרעיו ובני מעיו חולה לו ואין טולין אותו בתנור שגרוף האש או ע"ג כלי אבן או כלי מתכת לפי שצריך להיות צלי אש ולא ע"י ר"א ואם היה הכלי מנוקב בו האור טולין עליו. ואסור לאוכלו חי אפילו מצי צלי ומבושל אפילו לאחר צלייתו ומותר לטוף אותו בשעת צלייתו או לטבל בשעת אכילתו במי פירות חוץ ממים: **ואחר** שנצלו אוכלו לערב וחותך הבשר ואוכל וחותך העצמות מן הפרק ומפרקן אם רצה וכשיגיע לגיד הנשה מוציאו ומניחו עם שאר הגידין והעצמות והקרומות שיוצאין בשעת אכילה. ולא יאכל ממנו כזית צלי מבצו"י. וכל האוכל מן הפסח אינו אוכל אלא בחבורה אחת ואין מוציאין ממנו מן החבורה שיאכל בה (אבל ב' חבורות יכולין לאכול פסח א' בב' מקומות) (כ"פ הכ"מ) ובשר הפסח שהוציאו בעקירה והנחה חוץ לחבורתו מן האגף ולחוץ נאסר באכילה. הפסח אינו נאכל אלא בהיקף מחילה וב' חבורות שאוכלין בבית א' צריכין כל חבורה לעשות היקף מחילה לעצמן ואלו הופכין פניהם לכאן ואלו לכאן אבל אלא יראו מעורבין וכלה מותרת להחזיר פניה ושמא ר' שמעון לשיטת והתחיל לאכול ואוכלו בפיו כשהולך לשמש לחבורה אחרת קופץ פיו ומחזיר פניו עד שמגיע אצל חבורתו נפרלה המחילה אינן אוכלין וכן אם נעשה מחילה בין חבורה א' אינן אוכלין עד שתתבלבל: בתחילת הסעודה שנכנסו רק ב' מהחבורה צריכין להמתין על השאר אבל ג' שנכנסו בזמן הסעודה אין צריכין להמתין: נטמא מקצת האכרים שורף את הטמאים ואוכל הטהורים. נטמא שלם או רובו שורפין אותו לפני הבירה כדי לבייש אלא מהכרו בו ובשרף מעלי המערכה ואם רצו הבעלים לשורפו בקש ובקנים משל עצמן שורפין. ונטמא מיעוטו ונטותר שורפין בחלרותיהן מעלי עצמן. נטמאו הבעלים מקצתן אע"פ שהתחילו כבר לאכול ונטמאו זבו הטהורים בחלקם של טמאים אבל התחילו כולן לאכול ונטמאו מקצתן חלק הטמאים ישרף וה"ה אם מתו. אין הפסח נשחט ונזרק ונאכל אלא למנויו ולנמולים ולטהורים ולשם פסח. המאכיל פסח לאשון או שני למומר או גר תושב ולנכרי אף על פי שנימול מכין אותו מכת מרדות וישראל ערל שאכל פסח חייב מלקות: מילת בניו ובניו וטבילת שפחותיו של גדול מעכבתו מלשחט ולאכול הפסח ולא עבדיו ושפחותיו של קטן מעכבים את הקטן. לכתחלה לא ישחוט על יחיד ואם שחט צריך שיהיה רואי לאכול את כולו וכן אין שוחטין אלא על מי שראוי לאכול כזית ממנו משעת שחיטה עד שעת זריקה. הרבה נמנין על פסח א' עד שיהא כזית לכל א' ונמנין על מום שבראש אבל לא על הגידין הרכין שסופן להקשות ולא על מום שבקולית. וכל זמן שלא נשחט עדיין יכולין למות עליו ולמשוך ידיהן ממנו ואף כולן יכולין למשוך ממנו רק שיאחר א' מהם ואין נמנין על שני פסחים כאחד וכשנמנה על שניה יאכל מן הנשחט ראשון. ואין לוקין שני פסחים כאחד. אין עושין חבורה נשים ועבדים קטנים ועבדים אבל עושין חבורה כל אחד לעצמן ולכתחילה אין עושין חבורה כולה קטנים או חולים זקנים ואונסים וגרים. שחטו לכשרים ולפסולים כשר אבל זרק הדם לכשרים ולפסולים פסול שהזריקה חמורה שהוא עיקר הקרבן אפי' חישב בשעת שחיטה ע"מ לזרוק לכשרים ולפסולים פסול אבל חישב לזרוק שלא לאוכליו כשר שאין מחשבת אוכלין בזריקה. שוחט לדם בשביל אחרים שהן ברשותו כגון בנו ובתו הקטנים ועבדו ושפחתו הכנעניים אפי' שלא מדעתן ומי שאינו ברשותו שוחט עליו מדעתו ממין שלה לו ואם שינה פסול ובנו ובתו הגדולים ועבדו ושפחתו העברים ואשתו ר"ז שלא מיחו הוי מדעתן. ואין שוחטין על מלי עבד ואפי' בן חורין: זמן אכילת הפסח מן החורה כל הלילה ומדרבנן עד חצות ומה שנותר עד הבוקר בא"ש תשרף: טעון הלל בשעת אכילתו. אסור לשבר עצם מפסח טהור שיש עליו כזית בשר או מוח אפי' לאחר זמן אכילתו אפי' מפסח שנפסל ובלבד שהיתה לו שעת הכושר בשמיטה וחריקה. לפיכך שורפין עצמות הפסח בכלל הנותר שלא יבוא לידי תקלה. וכל הנאכל בשור הגדול אחר שנתבשל הוא שמותר לאכול כנגדו מן הגדי הרך אחר צלייתו: [8]כשמקריבין הפסח בחול ובטהרה ובחבורה גדולה שהאוכלים מרובים מקריבין חגיגה עמו כדי שיאכל הפסח נאכל על השובע ואוכל מחגיגה תחלה ומברך בא"י אמ"ה אקב"ו על אכילת הזבח ובאחרונה אוכל מגוף הפסח כדי שיהא הפסח גמר שביעה ומברך בא"י אמ"ה אקב"ו על אכילת הפסח ואוכל אפי' כזית מבשר הפסח ואינו טועם אחריו כלום. והחגיגה נאכלת כשאר שלמים. ובשר חגיגה שעלה עם הפסח על השלחן זמן אכילתו הפסח עצמו. מי שאבד פסחו ומצאו אחר שהפריש פסח אחר יקריב איזו שירצה והשני יקריב שלמים. פסח שנתערב בשלמים יקריב כולו שלמים ומעות פסח שנתותר יקריב ג"כ שלמים ופסח שלא בזמנו יקריב שלמים. מחוסרי כפורים שחל יום הבאת קרבנותיהן בי"ד שוחטין עליהן ומקריבין קרבנותיהן בי"ד בין קודם שחיטת הפסח בין אחר שחיטתו ואוכלין פסחיהן לערב ואין שוחטין עליהן עד שימסרו קרבנותיהן ביד ב"ד שמא יפסלו: מגורע שחל שמיני שלו בי"ד וראה קרי בו ביום הרי זה טובל ונכנס לעזרת נשים. ישראל ערל שמל בע"פ שוחטין עליו אחר שמל אבל גר שמל ואבל בי"ד אין שוחטין עליו: מי שבא בבית הפרס ה"ז מנפח והולך ואם לא מצא עצם ולא נטמא שוחט ואוכל פסחו וכן בית הפרס שנידוש טהור לעושה פסח:

(יתר הלכות הפסח יבואר לקמן דף צט. בהלכות פסח שני)

תורה אור השלם

1. וְאִם כֶּבֶשׂ יָבִיא קָרְבָּנוֹ לְחַטָּאת נְקֵבָה תְּמִימָה יַבִיאֶנָּה: ויקרא ד לב
2. אִם כֶּשֶׂב הוּא מַקְרִיב אֶת קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיב אֹתוֹ לִפְנֵי יְיָ: ויקרא ג ז
3. וְאִם עֵז קָרְבָּנוֹ וְהִקְרִיבוֹ לִפְנֵי יְיָ: ויקרא ג יב

גליון הש"ם

גמ' אמר רב יוסף ברוך רחמנא. כעין זה ימצות קס ע"ב:

הגהות הגאון מוה' ליב פישלם

[א] צ"ל בין בחול בין בשבת. (עיין במשנה תמיד נשחטו): [ב] צ"ל ובערב שבת ע"ש: [ג] חסר וי"ל אם שחטו (אחר חצות) קודם לתמיד כשר (עיין במשנה דף ס"ח ע"ב): [ד] חסר וי"ל ואם מרק קודם לדם התמיד כשר (ע"ש): [ה] חסר וי"ל מוך מהקטר חלבים ואמורין שהביאה חצוה בשעתה (עיין דף ס"ח רע"ב):

מוסף רש"י

אחרי בידיה. בלשון גסות ולעגות ומרד במלכות (כדיתות כח:). למיטרפסיה. לגמולו, לישנא אחריא למלקומו (שם).

הדרן עלך מקום שנהגו

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

תמיד. של בין הערבים: **וקרב בשמונה ומחצה.** גמר הקרבתו שהיו שוחטין שעה אחת בעשייתו. ובגמ' מפרש טעמא:

ערבי פסחים. מקדמינן ליה משום דבעי למיעבד פסח אחריו. בברייתא מפרש בגמ' [נט.] מנא לן דפסח אחר תמיד: **חל ערב פסח בערב שבת.** בעינן לאקדומי טפי משום דבעי לשחוט פסח אחריו ולצלותו מבעוד יום: **גמ' בין הערבים.** משש שעות ולמעלה שהלל נוטה קרינן בין הערבים והוה ליה למכתב בערב ושני בדבוריה וכתב בין הערבים לדרשה חלוק הערב לשני חלקים[ה] שתי שעות ומחצה לכאן קודם לעשייתו וב' שעות ומחצה לכאן לאחר עשייתו: **אלא אמר רבא.** כולה תקנתא דרבנן היא דמדאוריית'א כל שש שעות אחרונות כשריות דהיינו מכי יגעו צללי ערב [ו]דהיינו מחצי שבע ואילך שהחמה נוטה למערב והלל למזרח כשאדם עומד כנגד החמה אלו נוטה למזרח חצי שש וחצי שבע היא עומדת באמצע הרקיע ואין לו נוטה אלא על כל אדם מתחיו: **ואמר מר.** לקמן בהאי פירקא [נט.]: **עליה חלבי השלמים.** על תמיד של שחר השלם כל הקרבנות ולא משלימים על תמיד הערב דלאחר תמיד הערב לא תקריב קרבן לפיכך אף על פי שזריזים מקדימין למות התקינו לאחרה כדי שיביאו נדריהם ונדבותיהן ויהא כשר להקריבן ובשבת נמי אף על גב דליכא נדרים ונדבות מאחרינן ליה משום סדר[ז] גזירת נדרים ונדבות דחול כדמפרש לקמן[ז]: צליית פסח אינו דומה שבת מפני שלורך הדיוט היא ויכול לצלות מבעוד יום: **ומוקמינן ליה אדיניה.** מכי יגעו הצלליים דהיינו בשש ומתלה: **כסידרו.** של תמיד: **כסידרו בערב פסח** גרסי' ברבי עקיבא: **כסידרו בחול בערב הפסח.** דהיינו בשבע ומתלה כך סידרו בשבת בערב הפסח: **ר' עקיבא אומר.** בשבת של ערב הפסח הוא בשש ומתלה כסידרו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת כיון דבעי למיעבד פסח אחריו ובשבת לא קרבי נדרים ונדבות דניצטריך לאיחוריה מוקמינן ליה אדייה בשש ומתלה: **ומפני דקפני.** ערבי פסחים נשחט בשבע ומתלה בין בחול בין בשבת רבי שמעאל היא: **במאי קא מיפלגי.** אמאי קא מתחר ליה רבי שמעאל הא מסתבר טעמא דרבי עקיבא מפני שהפסחים מרובין לשחוט וליקרב אחריו דבשלמא כשהוא חל בחול מאחרינן ליה חדא שעתא משום נדרים ונדבות אבל בשבת אמה לי לאחריתו בשלמא בשאר שבתות לא חיישינן לאקדומי ולשנויי מחול דיליה משום נדרים ונדבות דחול אבל השתא משום פסחים בעינן לאקדומיה: **בזיון.** היא לבוזה הנמוכה בשני בזיכים על שתי מערכות של לחם הפנים ובשבת היו מסלקין הישנה ומסדרין את החדשה כדכתיב ביום השבת יערכנו [ויקרא כד] ומקטיר הבזיכין והן מתירין הלחם לאכילת כהנים [ז] [שם] ומולקין הלחם מיד ולריך שעה אחת להתעסק בכך: **ר' ישמעאל סבר מוספין קודמין.** לסילוק בזיכין והקטרתן וזמן מוספין אורחייהו בשש דכתיב בהו יום ולא כתיב בהו בקר דכתיב דבר יום ביומו [שם כג] וקיימא לן בסדר יומא בפרק אמר להן הממונה (דף לד.) בקר הוי הקדמה ויום משמע איחור: **ובזיכין בשבע.** דבעי לאחריתו דבמוספין כתיב[ח] יום ובבזיכין כתיב[ט] ביום ביום תרי זימני ומהכא יליפינן טעמא דאמר מוספין קודמין לבזיכין במסכת יומא [שם] מדכתב בהו ביום השבת ביום השבת תרי זימני לאחר ועבדינן ליה בשבע ומתלה. והוא הדין דמלי למיעבדיה בתחלת מ' אלא הדא דשמא אין חילוק לחם הפנים כלה בסוף שבעה ועוד כל הני זימני לא משכחינן ליה אלא בשש ומתלה כדיליה או בשבע ומתלה כשאר ערבי פסחים: **בזיכין קודמין.** וטעמא נמי מפרש התם גמר חוקה חוקה מחבירתן: **מי קפני כו'.** במילתי' דרבי עקיבא. ולהכי לא פריך ליה אמילתיה דר' ישמעאל דאיהו נמי אמר כוותיה דאחיי במקלת ובהוה מקלת פריך ליה רבה בר עולא לקמן [ע"ב]: **כסידרו.** של תמיד: **בחול דעלמא.** כל ימות השנה דהיינו בשמונה ומתלה כך סידרו בשבת בערב הפסח דלא מקדמינן לי' למהר שחיטת הפסחים אחריו דהוחל ואינו יכול לצלותו עד שתחשך חיישינן שמא יתחמם בשר הפסח ויסריח: **ר' עקיבא אומר כסידרו.** שאר ערב הפסח מפני שהפסחים מרובים ולריך להקדימם: **לא חיישינן למכמר בישרא.** חימום הבשר ודומה לו בחיזהו נשך (ב"מ עד.) על הכומר של זיתים שמניחין יחד בכלי כדי שיתחממו [ועי' פירש"י בחומש מקץ מ"ג פסוק ל']:

תמיד נשחט. מאחרינן ליה תרתי שעי. אבל טפי לא אלא היו רוצים לעשות כל כך בגמלוס סמוך לחשיכה ורבא דמפרש לקמן מילתיה דר' ישמעאל כסדרו בחול בעלמא כן סדרו בשבת ערב הפסח וקרב הפסח [ז] (בשמונה) ומתלה היינו בדוחק משום מכמר בישרא:

מוקמינן ליה אדיניה בו' שעות ומחצה. בריש אמר להן הממונה (יומא דף כח:) פריך ונשחטיה מכי משחרי כתלי פי' מתחלת שבע ומשני משום אלא מכוווי:

רבי ישמעאל סבר מוספין קודמים לבזיכין. דוקא בשבת דערב הפסח פליגי דאיכא היתירא שמקדמים אותו מפני עשיית הפסח שאחריו ולא שייך למיגזר אטו חול אבל בשבת דעלמא קרב כסדר המול גזירה שבת אטו חול:

וקעבדינן ליה בז' ומחצה. ות"ת ולעבדיה בתחלת שמונה ופי' בקונטרס לפי שאין חלוק הלחם כלה בסוף שבע ואין גרלה לר"י דהא לר"ע קאמר בזיכין בחמש ומוספין בשש משמע לר"ע ליכא שהייה בהקטרה וחילוק לחם אלא שעה [ב] וגרלה לר"י כלשון אחר שפי' בקונטרס:

מידי ר"ע כסדר הפסח שחל להיות ערב שבת קתני. אע"ג דלרבא נמי איכא למיפרך כדפרין בסמוך רבה בר עולא מידי כסדרו בחול בעלמא כן סדרו בשבת בערב הפסח קתני רבא לא חשיב ליה פירכא דהא ר' ישמעאל אמתני' קאי דקתני דערב הפסח שוה בין בחול בין בשבת ועליה פליג רבי ישמעאל ולכך לא היה לריך להזכיר בדבריו ערב הפסח: **חיישינן למכמר בישרא.** הוחיל ואין הדחת קרביו דומה שבת כדאמר בפרק [אלו דברים] (לקמן דף סה:): **דברי**

תמיד [א]נשחט בשמונה ומחצה וקרב בתשעה ומחצה בערבי פסחים נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה בין בחול בין בשבת [ב]חל ערב פסח להיות בערב שבת נשחט בשש ומחצה וקרב בשבע ומחצה והפסח אחריו: **גמ' מנא הני מילי** אמר ר' יהושע בן לוי דאמר קרא [ג]את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים חלקהו לבין שני ערבים ב' שעות ומחצה לכאן שתי שעות ומחצה לכאן ושעה אחת לעשייתו מתיב רבא בערבי פסחים נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה בין בחול בין בשבת ואי סלקא דעתך בשמונה ומחצה דאורייתא היכי מקדמינן ליה אלא אמר רבא [ד]מצותו דתמיד משינטו צללי ערב מאי טעמא דאמר קרא בין הערבי' מעידנא דמתחיל שמשא למערב הלכך בשאר ימות השנה דאיכא נדרים ונדבות דרחמנא אמר [ה]עליה חלבי השלמים ואמר מר [ו](עליה חלבי השלמים) [ז]עליה השלם כל הקרבנות כולם מאחרינן ליה תרתי שעי ועבדינן ליה בשמנה ומחצה בערבי פסחים דאיכא פסח אחריו קדמינן ליה שעה אחת ועבדינן ליה בשבע ומחצה חל ערב פסח להיות ערב שבת דאיכא נמי צלייתו דלא דחי שבת מוקמינן ליה אדיניה בשש ומחצה ת"ר כסידורו בחול כך סידורו בשבת דברי ר' ישמעאל רבי עקיבא אומר כסידורו בערב פסח מאי קאמר אמר אביי הכי קאמר כסידורו בחול בערב הפסח כך סידורו בשבת בערב הפסח דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר כסידורו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת כך סידורו בשבת ומתני' דקתני בין בחול בין בשבת רבי ישמעאל היא במאי קא מיפלגי במוספין קודמין לבזיכין קמיפלגי רבי ישמעאל סבר[ח] מוספין קודמין לבזיכין עבד להו למוספין בשש ובזיכין בשבע ועביד ליה לתמיד בשבע ומחצה רבי עקיבא סבר בזיכין קודמין למוספין בזיכין בחמש ומוספין בשש ועביד ליה לתמיד בשש ומחצה מתקיף לה רבא מידי רבי עקיבא כסידרו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת קתני כסידרו בערב הפסח סתמא קתני אלא אמר רבא הכי קאמר כסידרו בחול דעלמא כך סידרו בשבת בערב הפסח דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר כסידרו בערב הפסח ומתני' דקתני בין בשבת רבי עקיבא היא במאי קא מיפלגי במכמר בשרא קמיפלגי רבי ישמעאל סבר חיישינן למכמר בשרא ורבי עקיבא סבר לא חיישינן למכמר בשרא

א

בחול מאחרינן ליה חדא שעתא משום נדרים ונדבות אבל בשבת אמה לי לאחריתו בשלמא בשאר שבתות לא חיישינן לאקדומי ולשנויי מחול דיליה משום נדרים ונדבות דחול אבל השתא משום פסחים בעינן לאקדומיה: **בזיכין.** היא לבוזה הנמוכה בשני בזיכים על שתי מערכות של לחם הפנים ובשבת היו מסלקין הישנה ומסדרין את החדשה כדכתיב ביום השבת יערכנו [ויקרא כד] ומקטיר הבזיכין והן מתירין הלחם לאכילת כהנים [ז] [שם] ומולקין הלחם מיד ולריך שעה אחת להתעסק בכך: **ר' ישמעאל סבר מוספין קודמין.** לסילוק בזיכין והקטרתן וזמן מוספין אורחייהו בשש דכתיב בהו יום ולא כתיב בהו בקר דכתיב דבר יום ביומו [שם כג] וקיימא לן בסדר יומא בפרק אמר להן הממונה (דף לד.) בקר הוי הקדמה ויום משמע איחור: **ובזיכין בשבע.** דבעי לאחריתו דבמוספין כתיב[ח] יום ובבזיכין כתיב[ט] ביום ביום תרי זימני ומהכא יליפינן טעמא דאמר מוספין קודמין לבזיכין במסכת יומא [שם] מדכתב בהו ביום השבת ביום השבת תרי זימני לאחר ועבדינן ליה בשבע ומתלה. והוא הדין דמלי למיעבדיה בתחלת מ' אלא הדא דשמא אין חילוק לחם הפנים כלה בסוף שבעה ועוד כל הני זימני לא משכחינן ליה אלא בשש ומתלה כדיליה או בשבע ומתלה כשאר ערבי פסחים: **בזיכין קודמין.** וטעמא נמי מפרש התם גמר חוקה חוקה מחבירתן: **מי קפני כו'.** במילתי' דרבי עקיבא. ולהכי לא פריך ליה אמילתיה דר' ישמעאל דאיהו נמי אמר כוותיה דאחיי במקלת ובהוה מקלת פריך ליה רבה בר עולא לקמן [ע"ב]: **כסידרו.** של תמיד: **בחול דעלמא.** כל ימות השנה דהיינו בשמונה ומתלה כך סידרו בשבת בערב הפסח דלא מקדמינן לי' למהר שחיטת הפסחים אחריו דהוחל ואינו יכול לצלותו עד שתחשך חיישינן שמא יתחמם בשר הפסח ויסריח: **ר' עקיבא אומר כסידרו.** שאר ערב הפסח מפני שהפסחים מרובים ולריך להקדימם: **לא חיישינן למכמר בישרא.** חימום הבשר ודומה לו בחיזהו נשך (ב"מ עד.) על הכומר של זיתים שמניחין יחד בכלי כדי שיתחממו [ועי' פירש"י בחומש מקץ מ"ג פסוק ל']:

בחול בערב הפסח קתני כסדורו [ב] בחול סתמא קתני. ופירש רבא הכי כסדורו בחול בעלמא בשמונה ומחצה כך סדורו בשבת בערב הפסח, ר' עקיבא אמר בכל ערב הפסח בשבע ומחצה כך סדרו בשבת בערב הפסח, כמתניתין דקתני בין בחול בין בשבת בשבע ומחצה. ובמכמר בשרא פליגי, ר' ישמעאל סבר כיון דלא צלינן ליה עד לעת ערב, אי שחטת ליה לפסח משעה תשיעית אתי בשרא למכמר, אלא מאחרינן ליה ושחטינן ליה [לפסח] משעה עשירית ולמעלה, ור"ע לא חייש למכמר בישרא. פי' מכמר, כגון כימוש כדגרסינן באיזהו נשך בזיתים מכמר עיולי לבי דפא כו'.

ז) [נראה כי לפני רבינו היתה גי' אחרת דגמ' דרבא מקשה על אמר דגם בדברי ר"י ג"ל לפרש כן דמידי כסדרו בחול בע"פ קתני וכו').

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה בזיכין וכו' לאחילת כהנים כדכתיב ויתיה:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה אלא אמר רבא דהיינו מחצי שבע וכ"כ רש"י שבת ד"ט ע"ב ד"ה מנחה גדולה וצ"ע מסוגיא דיומא דף כח ע"ב ורש"י לקמן דף נג ע"ב ד"ה ע"ו מילין:

מוסף רש"י

חל ערב פסח להיות בערב שבת. הוצרך למהר תמיד של בין הערבים כדי יכולת, לפי שפסחים נשחטו אחריו ולריך לצלותן מבעוד יום (יומא כח:). עליה חלבי השלמים. ודרש ליה לשון השלמה, עליה על העולה, תמיד של שחר, אחמורה בראש המזבח, שנאמר וערך עליה העולה והקטיר, והוסיף והשלים אחריה כל הקרבנות, ולא על שבין הערבים, למד על תמיד של בין הערבים שהוא אחרון לכל הקרבנות (שם לג.).

מוסף תוספות

א. אביי ורבא מדרו. תוס' שלנן. ב. א"כ מאי שנא דאין שיעור בזיכין לר"ע כמו לר"י ולימא ר"ע מוספין בתחלת חצי שעה שישית. שם.

תורה אור השלם

1. אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַּבֹּקֶר וְאֵת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעַרְבָּיִם: במדבר כח ד
2. וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעֹלָה וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֲלְבֵי הַשְּׁלָמִים: ויקרא ו ה

רבינו חננאל

תמיד נשחט בשמונה ומחצה וקרב בתשעה ומחצה בו'. מנא הני מילי, ובא ר' יהושע לפרש כי מן התורה הוא זה השיעור, ונדחו דבריו, ופשיט רבא מצותה דתמיד של בין הערבים מכי יגעו צללי ערב. מאי טעמא. בין הערבים משעה שמתחיל היום להעריב משמע תחילת שעה שביעית הוא בין שני הערבים בין ערב דאתמול לערב דהאידנא שכל הלילה נקרא ערב שנאמר ויהי ערב ויהי בקר ונמצאת מצות התמיד מתחלת שביעית. הלכך כל השנה דבעינן לחשלים כל קרבן ואחר כך תמיד של בין הערבים דאמר מר והקטיר עליה חלבי השלמים, השלמים למה לי, וכי אין מקטירין אלא חלבי השלמים והלא חלבי החטאות והאשמות כיוצא בהן, אלא לומר לך עליה השלם כל הקרבנות כולן. וכיון דאיכא בכל השנה נדרים ונדבות עבדינן להו קודם התמיד של בין הערבים מאחרינן לה לתמיד שתי שעות ומחצה ועבדינן ליה בשמנה שעות ומחצה. ערב פסח דבעינן פסח אחר התמיד עבדינן ליה בשבע ומחצה. כדי שתהא השהות ביום לשחיטת הפסח. חל ערב הפסח להיות בערב שבת דאיכא נמי צליית הפסח דבעינן מבעוד יום. עבדינן התמיד כדין התורה בשש שעות ומחצה. ת"ר כסדרו בחול כך סדרו בשבת דברי ר' ישמעאל ר' עקיבא אומר כסדרו בערב הפסח ופריש ליה אביי הכי, כסדרו בחול בערב הפסח בשבע שעות ומחצה כך סדרו בשבת בערב הפסח דברי ר' ישמעאל, נמצאו דברי ר' ישמעאל כמשנתנו דקתני בשבע שעות ומחצה בערב הפסח נשחט התמיד בין בחול בין בשבת, ר' עקיבא אומר התמיד של בין הערבים של שבת בערב הפסח היה נשחט בשש שעות ומחצה כסדרו בערב הפסח שחל להיות בערב שבת. ובהא פליגי ר' ישמעאל סבר מוספין קודמין לבזיכי לחם הפנים הלכך מוספין בשש כו'. ור' עקיבא סבר בזיכין קודמים הלכך בזיכים בחמש ומוספים בשש והתמיד בשש ומחצה. ודחי לה רבא להא דאביי ואמר הכי מינדי' כסדורו

א א ב מיי' פ"ג מהל' תמידין ומוסרין הלכה ג ס סמג עשין קלז:
ב ג מיי' פ"ד מה' שס הל' י"ג ופ"ו הל' יא: